

Tomasz Kosiorowski

Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe małżonka

Studenckie Zeszyty Naukowe 8/11, 58-61

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe małżonka

Od dnia 20 stycznia 2005 r. obowiązuje znowelizowany Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Zmiany, jakie zostały wprowadzone mają charakter dalekosiężny, celem ich jest ułatwienie małżonkom, posiadającym wspólność majątkową, prowadzenie działalności gospodarczej oraz zapewnienie należytej ochrony wierzycielom małżonków uczestniczących w obrocie gospodarczym.

Wspólność majątkowa nadal pozostaje ustrojem ustawowym, jednak zmieniają się regulacje dotyczące składu i zarządu majątkiem wspólnym. Obecnie nie ma już podziału na czynności zwykłego zarządu i przekraczające zakres zwykłego zarządu. Każdy z małżonków ma prawo samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym, zgoda zaś drugiego jest wymagana jedynie wyjątkowo. Małżonkowie mają obowiązek współdziałać w zarządzie majątkiem wspólnym. Obok rozszerzenia, ograniczenia lub wyłączenia wspólności majątkowej wprowadzona została możliwość, zakładająca rozdzielną majątkową z wyrównaniem dorobków.

Dotychczasowe pojęcie dorobku zastąpiono „majątkiem wspólnym”. Nowe pojęcie dorobku dotyczy wyłącznie umownej rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków i oznacza wzrost wartości majątku każdego z małżonków po zawarciu umowy majątkowej. Zaś pojęcie majątku odrębnego zastąpiono „majątkiem osobistym”. W poprzedniej regulacji do majątku odrębnego wchodziły tylko takie przedmioty majątkowe, które zostały nabyte w zamian za przedmioty nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej lub nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, aktualnie do majątku osobistego zalicza się wszystkie przedmioty nabyte w zamian za składniki majątku osobistego.

Przed wszystkim jasno określono zasady odpowiedzialności jednego z małżonków za zobowiązania drugiego. Gruntownie znowelizowany art. 41 k.r.o. zmienił sytuację, w której to zaspokojenia z majątku wspólnego mógł żądać wierzyciel, którego dłużnikiem był tylko jeden z małżonków.

Zakres odpowiedzialności małżonków za zobowiązania według nowych przepisów zależy od charakteru zaciągniętego zobowiązania, rodzaju majątku, oraz czy małżonek, który nie jest stroną czynności prawnej, wyraził na nią zgodę. Nie budzi żadnej wątpliwości, iż w sytuacji, gdy zobowiązanie zaciągają oboje małżonkowie, ich odpowiedzialność jest

solidarna, a więc wierzyciel może prowadzić postępowanie egzekucyjne zarówno z majątku wspólnego, jak i z majątku osobistego każdego z małżonków. Ponadto, oboje małżonkowie są odpowiedzialni solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z nich w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny i to zarówno wówczas, gdy istnieje między nimi wspólność ustawowa, jak i wtedy, gdy małżonkowie pozostają w rozdzielnosci majątkowej. Inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku, gdy dłużnikiem jest tylko jeden małżonek i tylko on jest stroną czynności prawnej. Dotychczas wierzyciel mógł dochodzić zaspokojenia swoich roszczeń z majątku wspólnego także wówczas, gdy dłużnikiem był wyłącznie jeden małżonek.

Na skutek nowelizacji przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wprowadzono w tym zakresie istotne zmiany. Mianowicie, jeżeli jeden z małżonków zaciągnie zobowiązanie bez zgody drugiego małżonka, wierzyciel nie może żądać zaspokojenia z majątku wspólnego. Zaspokojenie z majątku wspólnego może być wymagane jedynie wówczas, jeżeli oboje małżonkowie wyrazili zgodę na czynność, która spowodowała powstanie zobowiązania. Jeśli zgody drugiego małżonka na zaciągnięcie zobowiązania nie było, wierzyciel może dochodzić swego prawa tylko:

- z majątku osobistego dłużnika,
- z wynagrodzenia za pracę lub dochodów z innej działalności zarobkowej dłużnika,
- z wynagrodzenia za prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz innych praw twórcy,
- z majątku przedsiębiorstwa, gdy wierzytelność powstała w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Zastosowane rozwiązanie ma na celu dobro i ochronę rodziny. Jeżeli brak było zgody obojga małżonków na zaciągnięcie zobowiązania, nie jest możliwa egzekucja z majątku wspólnego, a jedynie z majątku osobistego tego z małżonków, który zobowiązanie zaciągnął. Pewne wątpliwości może budzić to, w jakiej formie ma być owa zgoda wyrażona, gdyż przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego milczą na ten temat. Skoro brak zgody współmałżonka nie wpływa na ważność czynności prawnej, a jedynie na zakres odpowiedzialności małżonków z majątku wspólnego, to zgoda małżonka na zaciągnięcie zobowiązania może być wyrażona w formie dowolnej. W interesie wierzyciela leży to, aby zgoda taka została udzielona i miała formę pisemną. Zmianie, bowiem uległy także przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, w tym dotyczące nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika.

Zgoda małżonka na zaciągnięcie zobowiązania przez drugiego małżonka stanowi obecnie warunek konieczny, aby uzyskać klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika. W celu uzyskania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, wierzyciel musi wyka-

zać, że stwierdzona w tytule egzekucyjnym wierzytelność powstała na skutek czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika. Wierzyciel może to udowodnić, przedstawiając sądowi dokument urzędowy bądź dokument prywatny, z którego taka zgoda będzie wynikać. W świetle zmian zakres przyszłej odpowiedzialności dłużnika pozostającego w małżeńskiej wspólności majątkowej będzie zależał zarówno od wierzyciela, jak i od małżonka dłużnika.

Ze stosunkami obligacyjnymi związany jest nierozzerwalnie problem współdziałania małżonków. W świetle nowych przepisów stosownie do art. 36 k.r.o. oboje małżonkowie są obowiązani współdziałać w zarządzie majątkiem wspólnym, w szczególności udzielać sobie nawzajem informacji o stanie majątku wspólnego, o wykonywaniu zarządu majątkiem wspólnym i o zobowiązaniach obciążających majątek wspólny.

Każdy z małżonków może samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym, chyba, że przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, stanowią inaczej. Wykonywanie zarządu obejmuje czynności, które dotyczą przedmiotów majątkowych należących do majątku wspólnego, w tym czynności zmierzające do zachowania tego majątku (art. 36 § 2). Przedmiotami majątkowymi służącymi małżonkowi do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności zarobkowej małżonek ten zarządza sam. W razie przemijającej przeszkody drugi małżonek może dokonywać niezbędnych bieżących czynności. Małżonek może sprzeciwić się czynności zarządu majątkiem wspólnym zamierzonej przez drugiego małżonka, z wyjątkiem czynności w bieżących sprawach życia codziennego lub zmierzającej do zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny albo podejmowanej w ramach działalności zarobkowej. Sprzeciw jest skuteczny wobec osoby trzeciej, jeżeli mogła się z nim zapoznać przed dokonaniem czynności prawnej (art. 36¹).

Zgodnie z art. 37 § 1 zgoda drugiego małżonka jest potrzebna do dokonania:

- czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia nieruchomości lub użytkowania wieczystego, jak również prowadzącej do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków,
- czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia prawa rzeczowego, którego przedmiotem jest budynek lub lokal,
- czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia i wydzierżawienia gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa,
- darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych.

Ważność umowy, która została zawarta przez jednego z małżonków bez wymaganej zgody drugiego, zależy od potwierdzenia umowy przez drugiego małżonka. Druga strona może wyznaczyć małżonkowi, którego

zgoda jest wymagana odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; po jego bezskutecznym upływie staje się wolna.

Stosownie do § 4 jednostronna czynność prawna dokonana bez wymaganej zgody drugiego małżonka jest nieważna. Dla ochrony dobrej wiary osoby trzeciej art. 38 stanowi, że jeżeli na podstawie czynności prawnej, dokonanej przez jednego małżonka bez wymaganej zgody drugiego, osoba trzecia nabywa prawo lub zostaje zwolniona od obowiązku, stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie osób, które w dobrej wierze dokonały czynności prawnej z osobą nieuprawnioną do rozporządzania prawem.

Artykuły 39 i 40 regulują ingerencje sądu w stosunki między małżonkami w zakresie zarządu. Jeżeli jeden z małżonków odmawia zgody wymaganej do dokonania czynności, albo brak w tym zakresie porozumienia, istnieje możliwość o zwrócenie się do sądu o zezwolenie na dokonanie czynności. Sąd udziela zezwolenia, jeżeli dokonania czynności wymaga dobro rodziny. Artykuł 40 przewiduje możliwość z ważnych powodów na żądanie małżonka pozbawienie drugiego małżonka samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym. Sąd może również postanowić, że na dokonanie czynności wskazanych w art. 37 § 1 zamiast zgody małżonka, potrzebne będzie zezwolenie sądu, postanowienia te mogą być zmieniane w razie zmiany okoliczności.

Z zasad ogólnych prawa cywilnego wynika, że każdy z małżonków ponosi odpowiedzialność za swe zobowiązania swoim majątkiem osobistym, natomiast za zobowiązania, w których oboje są dłużnikami, odpowiadają zarówno z majątków osobistych, jak i majątku wspólnego. Dlatego właśnie Kodeks rodzinny normuje problematykę odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z małżonków. Nowe przepisy dotyczące tychże stosunków majątkowych chronią małżonków przed długami i rozrzutnością żony lub męża, czego potwierdzeniem jest mocniejsza ochrona majątku osobistego. Jednakże w praktyce, jak zauważa prasa może to w przyszłości komplikować nam życie przy zawieraniu chociażby umowy sprzedaży na raty, gdzie druga strona dla celów zabezpieczenia będzie wymagała zgody współmałżonka.

Literatura:

- Smoczyński T., Reforma małżeńskiego prawa majątkowego, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 18
Szydłowska M., Ustrój rozdzielnego majątkowego z wyrównaniem dorobków, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 3
Usowicz E., Kodeks rodzinny i opiekuńczy, „Radca Prawny” 2004, nr 6
Biuletyn informacyjny, Iuris Link, luty 2005